

Så påverkar EU dig

– och därför ska
du rösta!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund	3
Grundläggande om EU	4
Så stiftas lagarna i EU	6
Vem bestämmer – EU eller riksdagen?	8
Allt färre unga röstar	9
Övningsmoment	10
Fallstudier	11
Så löser du quizet	20
Utforska tillsammansieuropa.eu	21

Sveriges Konsumenter
Februari 2024

Foto:
Shutterstock

Finansieras av
Europeiska unionen

Materialet är framtaget av Sveriges Konsumenter.
EU-parlamentet ansvarar inte för innehållet eller
hur det används.

BAKGRUND

Det här materialet är framtaget av Sveriges Konsumenter inom ramen för EU-projektet Affecting Change Through Your Vote (ACTYV), som finansierats av EU-kommissionen.

Syftet med projektet är att öka ungas förståelse för hur EU fungerar, hur EU påverkar deras vardag och varför det är viktigt att rösta i valet till EU-parlamentet den 9 juni 2024.

Vi vill också uppmuntra dig att registrera dig i portalen tillsammansieuropa.eu. Där kan du utforska olika EU-evenemang för unga och träffa andra europeiska ungdomar som är intresserade av frågor om demokrati! Läs mer om detta på sidan 21.

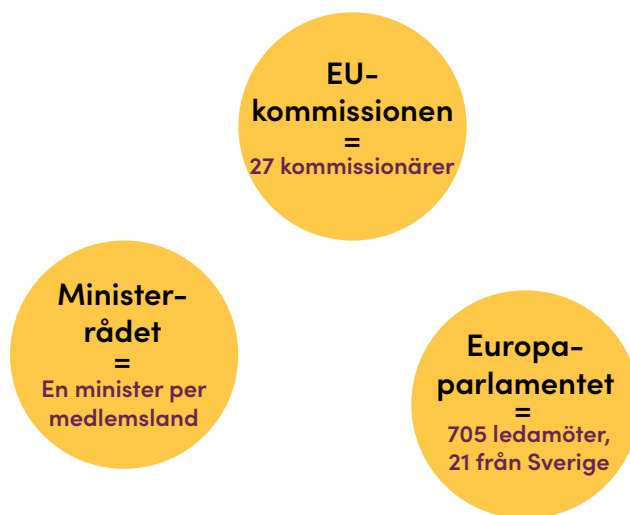
Sveriges Konsumenter är en oberoende ideell organisation, som verkar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val. Helt i enlighet med [FN:s riktlinjer om konsumenters behov](#).

Sveriges Konsumenter jobbar såväl nationellt som inom EU och globalt. Vi ger även ut den reklamfria tidningen Råd & Rön och driver på uppdrag av kommuner rådgivande konsumentvägledning.

GRUNDLÄGGANDE OM EU

I Sverige kommer i regel regeringen med förslag på ny eller ändrad lagstiftning som riksdagen sedan beslutar om. Lagar som ska gälla för 10,5 miljoner människor inom landets gränser. Men om våra svenska lagar krockar med EU-lagen är det EU-lagen som gäller.

Och i EU är det lite mer komplicerat.

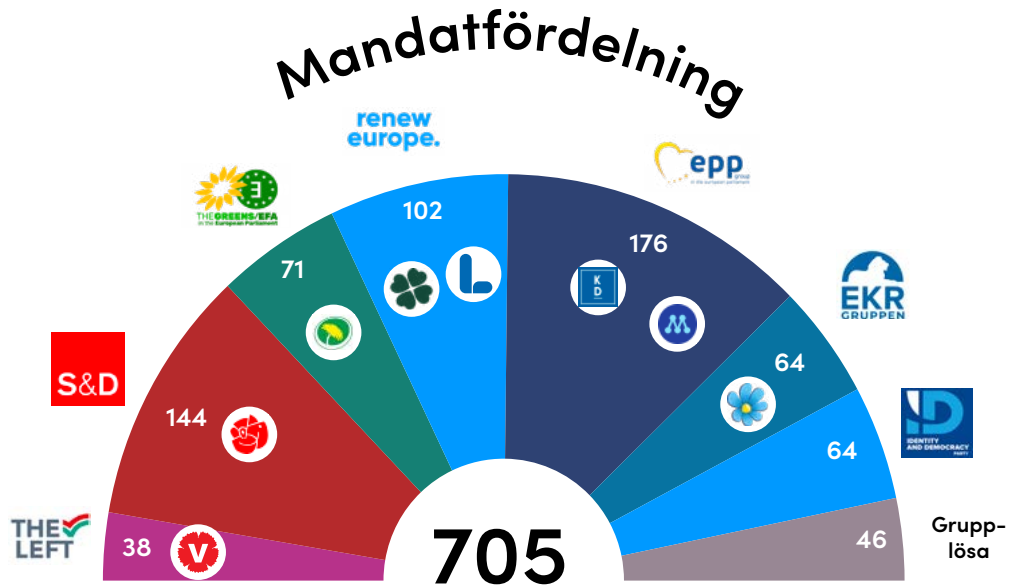

EU-kommissionen består av en kommissionär från varje land och leds av ordförande Ursula von der Leyen fram till valet. Sveriges kommissionär är Ylva Johansson (S). När den här mandatperioden i EU är slut kan regeringen utse en ny kommissionär. EU-parlamentet väljer vilken av kommissionärerna som ska vara ordförande. Kommissionen presenterar förslag till nya lagar och regler för EU:s ministerråd och Europaparlamentet.

Ministerrådet – eller Europeiska unionens råd som det egentligen heter – består av ministrar från alla 27 medlemsländers regeringar. Om rådet till exempel ska behandla en fråga om jordbruk skickar alla länder dit sin jordbruksminister. Innan en minister åker till Bryssel för att förhandla ska hen först stämma av frågan med riksdagens EU-nämnd. Var sjätte månad byter rådet vilket land som är ordförande, senast Sverige var ordförande var första halvåret 2023.

Europaparlamentet bestod tidigare av 705 ledamöter men ska i och med årets val utökas till 720 ledamöter, varav 21 kommer från Sverige. Det är de här kandidaterna vi röstar om i EU-valet. I parlamentet finns sju olika partigrupper, där partier med liknande politik fast från olika länder samlas. Varje grupp är som en egen organisation. Och hur stor gruppen är påverkar till exempel hur mycket talartid den får i parlamentet. Innan beslut tas i parlamentet har de olika grupperna sagt sitt i så kallade betänkanden.

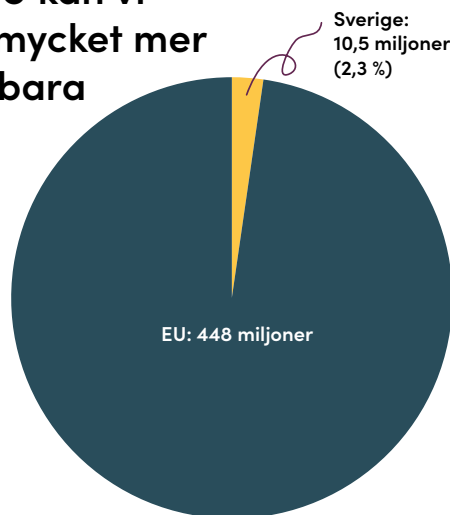
EU:s största land befolkningsmässigt är Tyskland, som har 83 miljoner invånare och 96 platser i EU-parlamentet.

Små länder får inflytande

Vi tänker gärna att Sverige är pyttelitet, men många EU-länder har mindre befolkning än vi har. Befolkningsmässigt ligger Sverige på plats tio i Europa.

Genom att driva frågor i EU kan vi påverka mycket mer än om vi bara jobbar i Sverige.

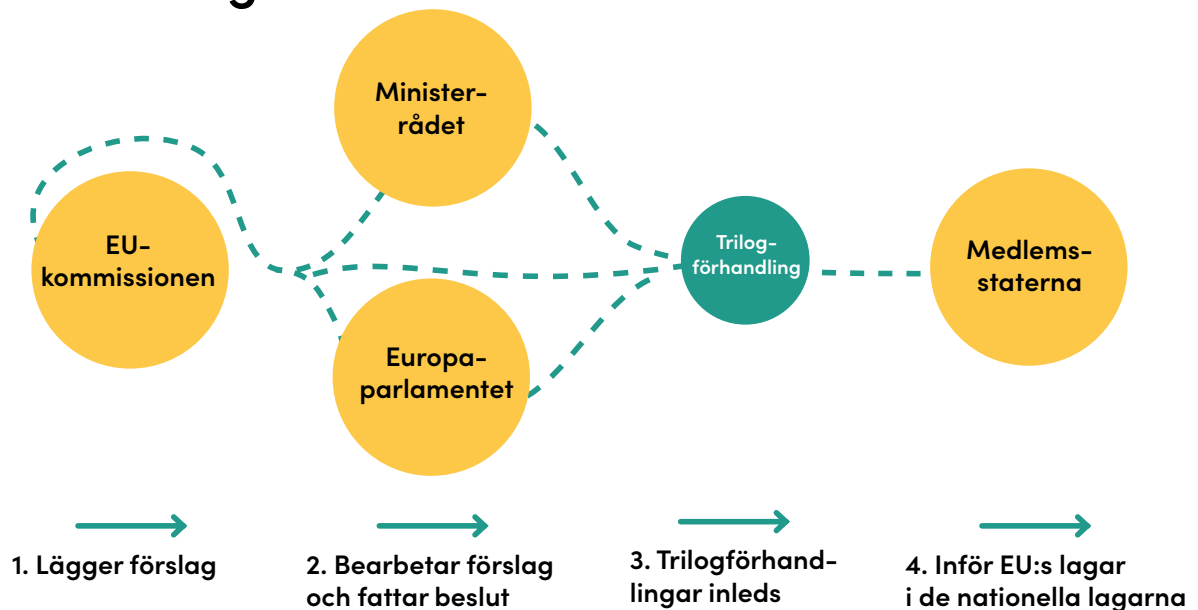
EU-länderna i befolkningsstorlek

SÅ STIFTAS LAGARNA I EU

I EU fattas besluten normalt av EU-parlamentet och ministerrådet tillsammans. De fattar beslut som rör 450 miljoner invånare. De lagar som klubbas igenom i EU får alltså betydligt större påverkan än de som bara fattas av den svenska riksdagen.

Beslutsvägar

En process i fyra steg

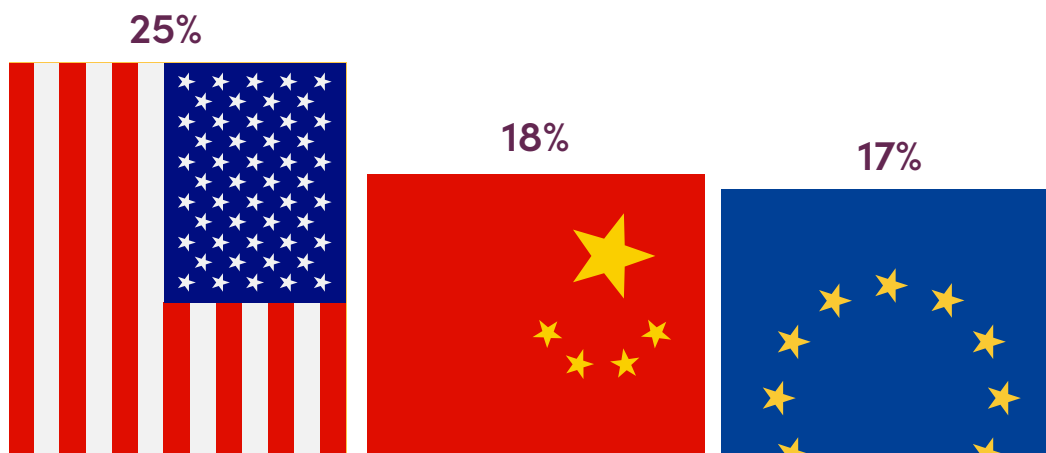
1. EU-kommissionen lägger ett förslag om en ny lag.
2. EU-parlamentet och Ministerrådet tar var för sig fram förslag på hur lagen borde vara utformad.
3. Nu startar så kallade trilogförhandlingar där målet är att hitta en kompromiss mellan EU-parlamentets och Ministerrådets åsikter. Kommissionen fungerar som en neutral medlare.
4. När de enats om en kompromiss implementerar medlemsstaterna lagstiftningen.

Bryssel-effekten

EU är tillsammans med USA och Kina världens största ekonomier. Det betyder att de beslut som fattas inom EU också kan få stor betydelse för världen som helhet. Man pratar ibland om Brysseffekten – alltså när företag följer europeisk lagstiftning trots att de är utanför unionen.

De flesta företag vill trots allt kunna sälja sina varor och tjänster på världens tredje största marknad. I stället för att sälja olika varor och tjänster i olika regioner väljer företag ofta att följa EU-kraven överallt eftersom det kan bli billigare i längden.

EU världens 3:e största ekonomi

Källa: Världsbanken

VEM BESTÄMMER – EU ELLER RIKSDAGEN?

EU

Tullunionen
Konkurrensregler
Handelspolitiken

Riksdagen

Kultur
Skatter
Socialförsäkring
Sjukvård
Utbildning

Båda

Jordbruk
Miljö
Energi
Konsumentskydd
Transport

Källa: [Riksdagen](#)

Hur mycket inflytande EU har på vår inrikespolitik beror på vilket område det handlar om. På vissa områden – som skatter och sjukvård – bestämmer riksdagen själv, medan det på andra områden – som konkurrensregler – är EU som bestämmer allt.

På flera områden bestämmer både riksdagen och EU. Men att båda bestämmer betyder inte att båda bestämmer lika mycket. När det gäller exempelvis konsumentfrågor bestämmer riksdagen väldigt lite. Där brukar man säga att nio av tio beslut fattas i EU.

Sedan förra valet har många av kommissionens förslag handlat om grön omställning och digitala rättigheter. En del har röstats igenom redan medan andra stora beslut kommer avgöras av hur parlamentet ser ut efter valet i juni.

Fit for 55 är ett helt paket med regler för att få EU:s länder att minska sina nettoutsläpp av klimatgaser med 55 procent till 2030 och med 100 procent till 2050. Men exakt hur det ska gå till har man inte kommit överens om.

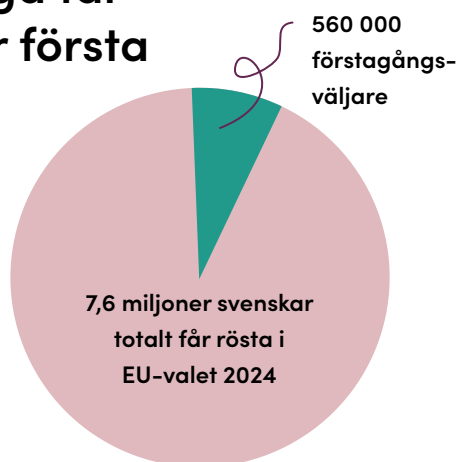
EU har också infört nya lagar som ska stoppa greenwashing, alltså när företag låtsas att saker är mer klimat- och miljövänliga än de faktiskt är. Dessutom ska AI göras säkert för konsumenter och fler farliga kemikalier ska bort från butikshyllorna. Men det tar tid att driva igenom ny lagstiftning när det är så många länder och viljor inblandade.

ALLT FÄRRE UNGA RÖSTAR

Den 9 juni är det val till EU-parlamentet och då röstar vi om vilka svenska politiker från vilka partier som ska åka ner och företräda oss i Bryssel och Strasbourg. Det är vår stora möjlighet att som EU-medborgare påverka vilken riktning EU-politiken ska ta.

Vi har val till den svenska riksdagen var fjärde år, men till EU-parlamentet går vi till valurnorna var femte. I årets EU-val får 7,6 miljoner svenskar rösta och av dem är 560 000 förstagångsväljare. För 200 000 unga blir detta det allra första valet över huvud taget.

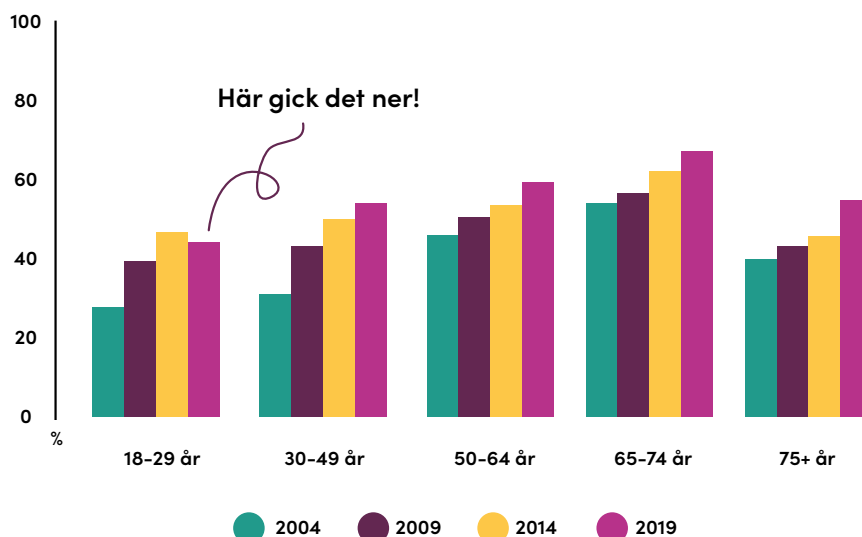
Så många får rösta för första gången

Källa: SCB

I förra valet till den svenska riksdagen röstade 84 procent av de röstberättigade. Det var ett ovanligt lågt valdeltagande för att vara Sverige. Men i förra EU-valet var det ännu färre, bara 55 procent som röstade. Ändå tyckte man då att det var mycket. En uppgång med fyra procent. Sett över tid är det allt fler som röstar. Förutom i en grupp: förstagångsväljarna. Här sjönk deltagandet förra gången.

Valdeltagande i valet till Europaparlamentet, 2004–2019

Källa: SCB:s valstatistik

ÖVNINGSMOMENT

Övningsuppgift 1: Sortera EU-Lapparna

Gör så här:

1. Klipp ut de tolv påståendena.
2. Para ihop varje påstående med rätt institution.
3. Gå igenom rätt svar i helklass.

Övningsuppgift 2: Hur EU påverkar oss!

Okej, EU består av 27 medlemsstater och kommissionen lägger lagförslag som parlamentet och rådet ska komma överens om. Men vad har det med mig att göra, kanske du undrar. Mer än du tror! Den här övningen lyfter flera exempel på hur EU:s lagar och regler påverkar allas vår vardag.

Gör så här:

1. Din lärare väljer om ni ska arbeta i grupp eller var och en för sig.
2. På nästa sida finns en kort introduktion av åtta olika fallstudier.
3. Välj en fallstudie att granska närmare.
4. Din lärare väljer hur ni ska redovisa.

FALLSTUDIER

Här är korta presentationer av de fallstudier som vi beskriver på sidorna 12-19.

1. Farliga kemikalier, se sidan 12

EU har världens tuffaste kemikalielagstiftning, men ändå finns farliga kemikalier kvar i vissa varor. Varför då? Och hur ser det ut med kemikalier i begagnade kläder?

2. Samma uttag för USB-laddare oavsett pryl, se sidan 13

EU har beslutat att alla laddare ska använda samma kabel. Varför då? Och varför menar vissa att det är en dålig idé?

3. Roam like at home, se sidan 14

Nuförtiden kan du surfa lika billigt som hemma när du är på besök i ett annat EU-land, men så har det inte alltid varit. Få reda på hur dyrt det var förr och om företaget också kan gynnas av billigt surfande turister.

4. Rättigheter online och i appar, se sidan 15

EU har beslutat om många lagar och regler på det digitala området. Läs om hur GDPR skyddar dina personuppgifter och om hur Digital services act ska tvinga sociala medier att ta större ansvar för innehållet de sprider. Men är det helt och hållet bra? Eller finns en baksida med tuffare krav?

5. Ångerrätten och reklamationsrätten, se sidan 16

Det är toppen att vi konsumenter kan skicka tillbaka saker vi köpt på nätet om vi ångrar oss. Och det är jättebra att vi har rätt att få ersättning för varor som går sönder. Men exakt hur ser våra rättigheter ut? Och kan de krocka med vår strävan att vara klimatvänliga?

6. Reklam om gröna påståenden, se sidan 17

Företag får inte påstå vad de vill i sin reklam om det inte är sant. Nu har EU beslutat om rekordtuffa regler vad gäller reklampåståenden om klimat och miljö. Hur ska de nya reglerna fungera? Och är de bra eller dåliga?

7. Flyg vs tågrättigheter, se sidan 18

När du reser från ett EU-land har du vissa rättigheter. Du kan till exempel ha rätt till mat eller boende vid förseningar och rätt till ersättning vid inställda resor. Men visste du att dina rättigheter skiljer sig åt beroende på om du reser med flyg eller tåg?

8. Mindre plast, se sidan 19

Varför sitter korken plötsligt fast i colaflaskan och varför går det inte att hitta plasticsugrör längre? Läs mer om varför EU arbetar för att minska engångsplasten och få en smygitt på vad som väntar framöver.

1. FARLIGA KEMIKALIER

EU:s kemikalielagstiftning, REACH, är världens tuffaste och gäller i alla EU:s medlemsstater. REACH – som står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals – bidrar till att skydda oss konsumenter från att få i oss farliga kemikalier från de varor vi köper och använder. Kemikalier finns överallt och många är nödvändiga för att kläder och prylar ska fungera bra, medan andra är onödiga och farliga. Kemikalier används till exempel ofta för att skapa vattentäta kläder och för att göra elektronik mer brandsäker.

Eftersom kemikalielagstiftningen beslutas på EU-nivå ser den likadan ut i alla medlemsstater. Det innebär att vi kan handla kemikaliesäkra produkter från andra EU-länder och att företag kan sälja sina varor i hela EU genom att följa kraven i lagen.

Barn är särskilt känsliga för farliga kemikalier. Både 2006 och 2013 kom därför striktare regler för vilka kemikalier som får finnas i leksaker, det kan vara värt att ha i åtanke om du köper second hand. Kläder innehåller också ofta kemikalier, men en fördel är att begagnade plagg ofta har tvättats så många gånger att mycket av kemikalierna är borta.

En genomsnittlig person kommer i kontakt med otaliga kemikalier varje vecka. REACH listar 70 kemikalier som bara får användas i viss utsträckning och cirka 200 som finns med på en så kallad kandidatlista. Kemikalierna på kandidatlistan har identifierats som särskilt farliga och EU planerar därför att i framtiden bestämma om de ska begränsas. Om du som konsument vill veta om en vara innehåller en kemikalie på kandidatlistan – som alltså kan vara farlig – har du rätt att inom 45 dagar få svar om du frågar företaget som säljer den.

Centralt för frågan om kemikalier i vardagen är den samlade exponeringen och den så kallade cocktaileffekten. Även om du får i dig bara lite farliga kemikalier här och där, så kan den totala mängden kemikalier bli stor och potentiellt farlig. Cocktaileffekten är namnet för när olika kemikalier som på varsitt håll är ofarliga, blir farliga när de blandas. I dag bedöms kemikalierna vanligtvis var för sig, vilket får konsekvensen att farliga kombinationer riskerar att missas.

Diskussionsfrågor:

- **Finns det fördelar med att alla EU-länder har samma lagstiftning? För företag? För konsumenter?**
- **Vad kan det finnas för nackdelar med att köpa varor från utanför EU med tanke på farliga kemikalier?**
- **Hur kan man tänka kring second hand och kemikalier?**

2. SAMMA USB-LADDARE OAVSETT PRYL

Tack vare ett initiativ på EU-nivå finns nu en lag som kräver att alla telefoner, datorer, kameror och många fler prylar ska använda samma typ av USB-kabel för laddning från och med 2024.

Siffror från EU-kommissionen pekar på att europeiska konsumenter tillsammans kommer att spara minst 2,5 miljarder kronor per år eftersom de slipper köpa onödiga extraladdare. Det gör att det förväntas bli 1 000 ton mindre elektroniskt avfall per år.

Ända sedan 2009 har EU försökt övertyga teknikföretagen att komma överens om gemensamma laddare. 2023 fanns bara tre typer kvar, Apples Lightning-kontakt och de övriga företagens USB-Micro-B- och USB-C-kablar. För att nå till målet om en enda gemensam laddare inför EU nu krav på alla tillverkare att använda sig av USB-C.

Det är ovanligt att EU kliver in och lagstiftar om något så specifikt som en kabel. Ofta anses marknaden och konsumenternas preferenser vara ett mer effektivt sätt att styra teknisk innovation i rätt riktning. Men här har EU alltså enats om att fördelarna med att detaljstyra är större än nackdelarna.

För att inte låsa den tekniska utvecklingen ska EU-kommissionen var femte år utvärdera situationen för konsumenter. Vid behov ska de föreslå att fler apparater läggs till eller att en annan typ av sladd ska börja användas, till exempel om någon utvecklat en bättre sladd än USB-C.

Diskussionsfrågor:

- Har du några laddare hemma som du inte använder?
- Varför är det just EU som lyckas tvinga företagen att använda samma laddare? Hade Sverige kunnat göra samma sak?
- Tror du att det kan finnas något dåligt med kraven på gemensam laddare?

3. ROAM LIKE AT HOME

När du semesterar inom EU kan du använda sociala medier och hålla kontakten med vänner precis som om du vore hemma. Men så har det inte alltid varit. Innan EU:s så kallade Roam like at home-regel kom kunde en gigabyte data när man vistades i ett annat EU-land kosta så mycket som 2 000 kronor. Ett ganska saftigt pris för att skicka några semesterbilder till kompisgänget eller kolla klart på senaste säsongen av favoritserien.

Det var först sommaren 2017 som EU lyckades besluta att priser för surf och samtal ska vara samma som hemma när du är på besök i ett annat EU-land. Numera är det alltså bara att kliva av tåget eller flygplanet och börja surfa!

Förutom att hålla kontakten med vänner hemma i Sverige innebär den billiga surfen att vi kan upptäcka nya saker, hitta till platser, jämföra och handla lika enkelt som när vi är hemma. Det kan gynna även de lokala marknaderna på platserna vi besöker.

Telekomoperatörerna var mindre glada när det stod klart att de inte längre kunde ta ut höga avgifter för roaming. Dessutom oroade de sig för att Roam like at home skulle missbrukas genom att konsumenter i länder med höga priser skaffade abonnemang i billigare länder och sedan låtsades vara på oändliga semesterar i hemlandet. Därför finns det nu villkor som skyddar mot den typen av missbruk.

Roam like at home är en tidsbestämd regel som måste förlängas av EU-parlamentet och ministerrådet med jämna mellanrum. Senast det skedde var 2022 då överenskommelsen förlängdes till 2032. Om åtta år är det med andra ord dags igen, och om antingen EU-parlamentet eller ministerrådet ändrar åsikt kan vi förlora den billiga surfen.

Diskussionsfrågor:

- Hur använder du mobilen när du är på semester?
- Förutom konsumenter, vilka gynnas av att vi kan surfa billigt även utomlands?
- Att streama ett avsnitt av Love is Blind kräver cirka 300 MB (eller 0,3 GB). Hur mycket hade det i värsta fall kunnat kosta att titta på avsnittet på semesterresan utan Roam like at home?

4. RÄTTIGHETER ONLINE OCH I APPAR

Det finns flera EU-lagar som bestämmer hur företag får behandla konsumenter i sociala medier, på nätet och i appar.

GDPR skyddar vår personliga integritet och avgör hur våra personuppgifter får samlas in och användas. Känsliga uppgifter om sexuell läggning, politiska åsikter och religions-tillhörighet får till exempel aldrig användas utan samtycke. Men GDPR betyder inte att du alltid har rätt att vara anonym. Företag får använda mindre känslig information om dig utan att be om lov, och polisen får samla in vissa uppgifter för att förebygga och lösa brott.

Digital services act är en ny lag som handlar om hur sociala medier som Youtube, TikTok, Snapchat och Instagram ska moderera sitt innehåll. Lagen ställer krav på att användare både ska kunna anmäla andras inlägg och protestera mot anmälningar riktade mot deras eget innehåll. Plattformarna ska dessutom motverka spridningen av fake news, hot och hat.

Debatten om hur stort ansvar sociala medier ska ta för budskapen de sprider har pågått i många år. Vissa menar att företagen borde ta större ansvar eftersom de tjänar väldigt mycket pengar på att sprida innehållet, oavsett vad det handlar om. Andra menar att tuffare granskningskrav på sociala medier bara leder till att deras makt ökar – plötsligt ska TikTok bestämma vad som får och inte får sägas.

Digital markets act är en annan ny lag på det digitala området. Den ska skapa bättre konkurrens mellan företag. Alltså göra det möjligt för fler företag att kämpa om vår uppmärksamhet och våra pengar. Grundidén är att mer konkurrens leder till bättre varor och tjänster. En spännande förändring är att vi i framtiden ska kunna skicka meddelanden till varandra även om vi använder olika meddelandetjänster. Då kan var och en välja den meddelandetjänst som de tycker är bäst, utan att behöva anpassa sig till andras val.

Diskussionsfrågor:

- **Baserat på din erfarenhet av sociala medier, tycker du att plattformarna borde tvingas ta större eller mindre ansvar för vad som laddas upp? Finns för- och nackdelar?**
- **Företag samlar in stora mängder information om oss när vi använder appar och besöker sajter. Vad tycker du om det? Skulle det vara bra om alla fick vara helt anonyma? Finns nackdelar med det?**
- **Använder du någon app eller meddelandetjänst bara för att kunna hålla kontakten med någon enstaka kompis eller familjemedlem? Skulle du tycka att det var användbart att kunna prata med personer på andra appar?**

5. ÅNGERRÄTTEN & REKLAMATIONSRÄTTEN

Ångerrätten ger dig rätt att ångra ett köp inom 14 dagar om du har beställt något på distans, till exempel via internet eller i en app. Reklamationsrätten ger dig rätt att få ersättning eller lämna tillbaka en vara om den inte fungerar. Båda rättigheterna är kopplade till EU-lagar och kan både förbättras och försämrats genom beslut som tas i Bryssel.

Reklamationsrätten – rätten att byta eller få tillbaka pengarna för en trasig vara – stärktes bara häromåret. Delvis tack vare beslut på EU-nivå och delvis tack vare den svenska regeringen och riksdagen. Reklamationstiden är i Sverige numera tre år, men det sista året måste du som konsument bevisa att det var ett så kallat ursprungligt fel på varan.

Så hur funkar det egentligen? Säg att du har köpt ett par skor eller ett grafikkort som har gått sönder efter bara sju månader. Förr var det upp till dig själv att bevisa att du inte orsakat felet när det hade gått ett halvår efter köpet. Numera är det upp till butiken att bevisa att det är du som har orsakat felet i hela två år. Det gör det mycket enklare för dig att få rätt mot säljaren, även om felet visar sig långt efter att du köpt skorna eller grafikkortet.

Ångerrätten och reklamationsrätten gör det enklare för konsumenter att våga testa nya varor från nya företag. Om varan inte passar eller om vi ångrar köpet kan vi lätt skicka tillbaka den. Men fler returer innebär fler transporter, vilket innebär högre klimatpåverkan. För att nå EU:s klimatmål krävs förutom tuffa krav på material och tillverkning en mer medveten konsumtion och bättre utnyttjande av resurser. Att köpa saker för att sedan systematiskt skicka tillbaka det man inte vill ha är med andra ord inte bra.

Det största klimatavtrycket från exempelvis kläder sker dock vid tillverkningen. Enligt Konsumentverket uppstår 80 procent av klimatpåverkan i produktionen. Ett nytt plagg som aldrig används är därför det största miljö- och klimatproblemet.

Diskussionsfrågor:

- Har du någonsin skickat eller lämnat tillbaka något för att du ångrat dig eller för att det du köpte gick sönder?
- Har företag något att vinna på ångerrätten och reklamationsrätten?
- Vad innebär ångerrätten för ökad klimatpåverkan från transporter?

6. REKLAM MED GRÖNA PÅSTÅENDEN

Vad företag får och inte får säga i sin marknadsföring bestäms till stor del på EU-nivå. Det finns generella regler, som att reklam inte får vara aggressiv eller vilseledande, och det finns en så kallad svart lista där särskilda påståenden och reklammetoder som är förbjudna listas. Ett exempel på aggressiv marknadsföring är att återkommande ringa och tjata på någon om ett erbjudande. Vilseledande marknadsföring kan handla om att företaget ljugar om vilket pris en vara erbjuds till.

Om det inte fanns några regler för hur företag får marknadsföra sig skulle risken vara stor att konkurrensen om kunderna ledde till reklambudskap som allt oftare tänjer på sanningen. Det skulle göra det svårare för företag som faktiskt säljer bra produkter och tjänster att konkurrera med företag som använder vilseledande reklam för att få sina sämre varor och tjänster sålda. Tänk om ett mobilföretag till exempel fick hävda att deras batterier räckte dubbelt så lång tid som konkurrerande mobilers batterier, även om det inte var sant.

Det kan vara svårt att avgöra om det som påstås i reklam stämmer. Det gäller inte minst påståenden om klimat- och miljövänlighet. EU har därför tagit krafttag mot marknadsföring som ljugar om hur klimatvänlig en vara eller tjänst är.

Om två år börjar nya lagar gälla som gör det bland annat förbjudet att säga att en vara är ”miljövänlig” utan att kunna bevisa det på ett överenskommet sätt. Företag kommer inte heller få hävda att deras varor är ”klimatneutrala” bara för att utsläppen kompenseras genom att till exempel plantera träd. Kritiken mot den typen av klimatkompensation är att utsläppen kompenseras för sent och att det är svårt att kontrollera projekten över så lång tid som krävs.

Förslagets kritiker menar att det finns en risk för att företag inte längre vågar eller har råd att marknadsföra sina klimatåtgärder. Om det blir för svårt och för dyrt att på förhand bevisa varför exempelvis en ny förpackning är mer klimatvänlig än den gamla, kanske företaget inte har något ekonomiskt intresse av att utveckla mer klimatvänliga förpackningar.

Diskussionsfrågor:

- Har du stött på marknadsföring som ljugar?
- Kan det finnas nackdelar med att företag inte får säga att deras produkter är miljövänliga (utan att kunna bevisa det)?
- Är det bara vi konsumenter som påverkas negativt av marknadsföring som ljugar? Eller är det dåligt för företag också?

7. FLYG VS TÅGRÄTTIGHETER

Vilka rättigheter du har på resande fot bestäms i EU-lagstiftning, men exakt vad du har rätt till skiljer sig faktiskt åt om du reser med tåg eller flyg.

När du reser med flyg har du en rad rättigheter om det uppstår problem:

- Du har rätt till mat och boende om din resa ställs in och du är fast på flygplatsen,
- Du har rätt till ersättning för konsertbiljetter du inte kan använda på grund av ett inställt eller försenat flyg,
- Och du har rätt att få tillbaka dina pengar inom sju dagar om flyget ställs in.

Som flygresenär behöver du inte lusläsa vad som gäller för just din biljett. Du kan vara säker på att du alltid har rätt till viss hjälp. Och om du är osäker på vad som gäller för din resa kan du använda den så kallade [flygkalkylatorn](#) på sajten Hallå konsument.

När du reser med tåg har du konstigt nog inte samma rättigheter:

- Du har inte rätt till mat och boende,
- Du har inte rätt till ersättning för konsertbiljetter,
- Och pengarna för tågbiljetten får du tillbaka först inom 30 dagar.

Skälet till att flygresenärers rättigheter är så mycket bättre är att det brukade vara dyrt att flyga och att flygbolagen ofta överbokade flygen med flit för att maximera sina vinster. Det skapade stora problem för konsumenter och därför tyckte EU att flygresenärer behövde särskilt starka och tydliga rättigheter.

I dag ser situationen annorlunda ut. Flygbolagen överbokar inte längre i samma utsträckning och dessutom är det ofta billigare att flyga än att ta tåget. Däremot är tåget mer klimatvänligt och många tycker därför att det är konstigt att tågresenärer inte har samma rättigheter som flygresenärer.

Det har på EU-nivå funnits diskussioner om att göra reglerna likvärdiga mellan olika trafikslag, vilket skulle innebära att reglerna skulle förstärkas inte bara för tåg utan även för långfärdsbussar och färjetrafik.

Diskussionsfrågor:

- Har du någonsin råkat ut för en inställd eller försenad resa? Hur gick det då?
- Vad är en rimlig nivå för ersättning och vad borde man få ersättning för?
- Hur tror du att man skulle kunna göra tåget till ett mer attraktivt transportmedel, även för längre resor ner i Europa?

8. MINDRE PLAST

Enligt mätningar består 80 till 85 procent av skräpet på europeiska stränder av plast. Och hälften av plastskräpet består av engångsartiklar som plastbestick, frigolitförpackningar, plasticsugrör och muggar som du får med dig när du beställer takeaway.

Plast består oftast av fossila råvaror och skadar därför klimatet. Men även plast som är framställd av andra material kan orsaka skador på djur och natur. Plast är svår att bryta ner och stannar därför kvar i naturen väldigt länge. Därför har EU beslutat att helt förbjuda vissa typer av plastartiklar och i största allmänhet försöka minska användningen av engångsplast.

Sedan 2022 är det till exempel förbjudet att tillverka och erbjuda plastbestick, plasticsugrör och frigolitförpackningar för takeaway. Det är däremot okej att ersätta bestick och sugrör med motsvarigheter i trä.

Sedan januari 2024 ska kaféer och restauranger dessutom kunna erbjuda sina gäster återanvändbara muggar och lådor. Engångsmuggar som innehåller mer än 15 procent plast förbjuds helt.

Och du vet det där med att korken plötsligt sitter fast i flaskan? Det är också ett EU-krav. Från och med sommaren 2024 måste producenter se till att korkar och lock sitter kvar i sin flaska under hela användningen.

Nästa stora förändring kommer i början av 2029. Då ska vi kunna panta även flaskor och burkar för mejeriprodukter som mjölk.

Diskussionsfrågor:

- Vad tycker du om åtgärderna för att minska engångsplast?
- Har du några andra idéer om hur plastanvändningen kan minskas?
- Har du förändrat någon vana för att minska engångsplasten (använda termos i stället för engångsmuggar till exempel)?

SÅ LÖSER DU QUIZET

Vad har du lärt dig om EU? Testa dina kunskaper i ett quiz.

Gör så här

1. Gå in på kahoot.it.
2. När läraren loggat in på Kahoot och öppnat quizet ska ni få en kod som du ska logga in med.
3. Quizet startas när alla i klassen har anslutit.

TACK! Genom att du gör quizet kan vi se hur många som har använt skolmaterialet, vilket kan vara viktigt för vårt framtida arbete.

UTFORSKA TILLSAMMANSIEUROPA.EU

[Tillsammansieuropa.eu](https://tillsammansieuropa.eu) är ett nätverk och en gemenskap som samlar människor som tror på demokrati och som vill att demokrati ska få en verklig betydelse nu när nästa EU-val närmar sig. Varför är det här viktigt? Och framför allt – varför är det viktigt just för dig?

- **Demokrati gör oss till de vi är.** Demokrati leder till fred och frihet och ger en god livskvalitet för EU:s medborgare. Det spelar ingen roll var du befinner dig eller när du bestämmer dig för att ändra på något du bryr dig om. Det kan vara litet eller stort – det kan handla om att skriva på en namninsamling, delta i ett evenemang eller utnyttja sin rösträtt.
- **Men demokrati är ett ständigt pågående arbete.** Det är viktigt att komma ihåg att demokrati skapas av enskilda personer. Ju fler vi är som jobbar tillsammans och ju fler vi är som röstar, desto starkare blir demokratin. Men det finns alltid utrymme för förbättringar. Byggandet av Europeiska unionen har alltid varit och är fortfarande ett pågående projekt. Samma sak gäller för demokrati.
- **Tillsammans kan vi gå längre.** Europeisk demokrati är ett grundläggande värde som vi alla delar oavsett politisk tillhörighet eller åsikt. Demokrati är mycket lättare att upprätthålla tillsammans än på egen hand. Tillsammansieuropa.eu samlar numera tiotusentals människor från hela EU. De vill uttrycka sin åsikt och arbeta för att stärka den europeiska demokratin, detta grundläggande värde som är själva stommen för vår livsstil i Europa.

Tillsammansieuropa.eu är ett projekt som drivs av Europaparlamentet med målet att få så många människor som möjligt att delta i Europas demokratiska liv och i synnerhet att öka valdeltagandet till EU-valet 2024.

För att göra det ser tillsammansieuropa.eu till att människor möts, både lokalt och runt om i Europa, för att utbyta kunskap, lära sig nya saker och förmedla vårt budskap till samhällen omkring oss. Inför EU-valet 2019 sammanförde vi över 300 000 personer som aktivt hjälpte till med att marknadsföra valet. Idag är tillsammansieuropa.eu ett levande och växande nätverk som arbetar för att främja den europeiska demokratin. Vi gör vårt bästa för få andra att rösta 2024 – för ju fler som röstar, desto starkare blir vår demokrati!

Vem riktar sig tillsammansieuropa.eu till?

Tillsammansieuropa.eu riktar sig till alla som vill stå upp för demokratin i Europa genom att bidra till ett ökat valdeltagande i EU-valet 2024. Det är en gemenskap som består av enskilda medborgare från hela EU, men alla typer av civila organisationer eller ungdomsnätverk kan anmäla sig som partner och arbeta mot samma mål.

Tillsammansieuropa.eu ger stöd till alla som är för den europeiska demokratin genom att göra dem starkare och tryggare i att föra fram sin åsikt, dela sina värderingar och agera.

Detta tack vare en stark gemenskap. Vi välkomnar volontärer oavsett ålder och bakgrund såväl som grupper eller organisationer. Var du än befinner dig, vad du än gör, oavsett ideal eller övertygelse, är allt som krävs att du delar vårt engagemang för demokrati.

Vad vi gör – och vad du kan göra

Du får möjlighet att träffa och knyta kontakt med likasinnade européer och ta del av deras idéer och projekt. Vi delar med oss av våra kunskaper och hjälper dig att utveckla din kompetens – göra din röst hörd, uttrycka dina idéer för framtiden och diskutera med europeiska beslutsfattare. Vi hjälper dig att hitta personer och organisationer som är engagerade i samma frågor som du. Du får en personlig kontakt med Europaparlamentet och möjlighet att vända dig till parlamentets team runtom i Europa. Sist men inte minst kommer vi att uppmärksamma dina och våra gemensamma framgångar. Tillsammans. Hur gör vi det?

Hemsidan tillsammansieuropa.eu är samlingspunkten för alla våra gemensamma aktiviteter som syftar till att främja demokrati och lyfta fram EU-valet 2024. Vi skickar regelbundna mejl om idéer till evenemang som du kan anordna, sådant som du kan göra, och idéer du skulle vilja dela. Vi ger alla tillgång till rätt verktyg för att delta i och anordna egna evenemang – och för att sedan dela sina framgångshistorier med nätverket.

För den som vill göra ännu mer finns våra team över hela Europa, Europaparlamentets förbindelsekontor, som kan kontakta dig för att erbjuda kurser och stöd så att dina idéer och evenemang får största möjliga spridning. På hemsidan har du direkt tillgång till Europaparlamentets kampanj- och kommunikationsmaterial som du kan ladda ner och använda till dina egna aktiviteter. Du kan också dela med dig av dina bidrag och ditt material så att andra kan lära sig av det.

Registrera dig på
tillsammansieuropa.eu

<p>Sveriges representant ska stämma av med riksdagens EU-nämnd innan hen framför åsikter</p>	<p>Ska komma överens med en av de andra institutionerna om nya lagar</p>	<p>Tar fram lagförslag</p>
<p>Regeringen väljer vem som ska representera Sverige varje mandatperiod</p>	<p>Här sitter 705 personer i en halvcirkel och debatterar saker</p>	<p>Hit skickar de svenska partierna sina politiker</p>
<p>Ska komma överens med en av de andra institutionerna om nya lagar</p>	<p>Ordföranden väljs av EU-parlamentet</p>	<p>Här samlas alltid samma 27 personer, en från varje land</p>
<p>Byter ordförandeland var sjätte månad</p>	<p>Här finns sju partigrupper</p>	<p>Om EU ska diskutera jordbruk är det EU:s jordbruksministrar som möts här</p>

SVERIGES KONSUMENTER

Sveriges Konsumenter är en oberoende ideell organisation som arbetar för ökad konsumentmakt. Vi verkar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val. Vi arbetar brett med konsumentfrågor, men lägger också särskilt fokus vid frågor som rör livsmedel, banktjänster, tillgänglighet, integritet på nätet och hållbar konsumtion. Bakom vår organisation står 21 medlemsorganisationer.

Sveriges Konsumenter driver frågor både nationellt, inom EU och internationellt och representerar konsumentperspektivet i ett 30-tal forum. Däribland genom aktivt medlemskap i den europeiska konsumentorganisationen BEUC, i Consumers International och i organisationen ANEC, konsumentrösten i standardisering.

Vi ger ut den oberoende och reklamfria tidningen Råd & Rön och driver på uppdrag av kommuner rådgivande konsumentvägledning.

Postadress: Kabyssgatan 4D
120 30 Stockholm
Besöksadress: Hammarbybacken 27
Telefon 08-674 43 00
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se